

Regenerációs potenciál: Nem értelmezzük, lásd az egyes élőhelyeknél [D, E, F, I].

Irodalom: Bagi 1987, 1991b, 1997e, 1997f, 1997g, Balázs 1960, Baráth 1963, Bartha 1993, Bodrogekőzy 1984, 1985, Borhidi & Bagi 1997a, 1997b, Felföldy 1942, 1943, 1947a, Kárpáti & Kárpáti 1963, Kárpáti et al. 1965, Kovács M. 1961a, Kovács J. A. 1997d, 1997e, 1997f, 1998, Mucina et al. 1993, Németh 1988, Rapaics 1927, Seregélyes 1997e, 1997g, Seregélyes & Bagi 1997, Soó 1947b, Szalóky & Bódis 2004, Timár 1947, 1950a, 1950b, 1957, 1950, Ujvárosi 1940, Zólyomi 1958

Molnár Zsolt, Bagi István, Bölöni János, Kun András, Lájner Konrád, Fogarasi Péter

OC – Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek

Uncharacteristic dry grasslands

Natura 2000: –
Cönotonaxok: –

Definíció: Azon száraz- vagy félszárazgyepeket soroljuk ide, amelyek E, F, G, H, I élőhelyi kategóriába jellegtenségük, degradáltságuk, kevertségük, gyomososságuk miatt nem sorolhatók be. A 2-es és 3-as természetességű jellegtelen, illetve nem azonosítható állományokat ide, a 2-es természetességű, de élőhelyileg azonosítható állományokat a megfelelő élőhelyre [E-I] soroljuk, azaz közvetlenül nem számít a másodlagosság, zavartság. Minimális kiterjedésük kb. 100 m², az ennél kisebbeket ne vegyük fel. Az idegenhonos (többnyire inváziós) fajok maximális aránya 50%.

Figyelem: a legtöbb természetesebb vegetációs foltban vannak jellegtelen, illetve kevert fajkészletű foltok (pl. siskanád foltok), de ezeket nem kell külön O-ként dokumentálni, mert a 3-as, 4-es, 5-ös természetesség is megengedi ilyen foltok 10-30%-os jelenlétét.

Termőhely: Lásd az E-I élőhelyeknél.

Állománykép: Igen heterogén, a besorolásnál ne használjuk!

Jellemző fajok: Jellemzőek, uralkodók a Flóraadat-bázisban indifferensnek nevezett, azaz tágabb cönológiai kategóriákhoz is alig kötődő fajok, pl. kö-

zönséges tarackbúza (*Elymus repens*), fenyérfű (*Bothriochloa ischaemum*), siskanád (*Calamagrostis epigeios*), csillagpázsit (*Cynodon dactylon*), veresnadrág csenkesz (*Festuca pseudovina*), angolperje (*Lolium perenne*), keskenylevelű perje (*Poa angustifolia*), mezei cickafark (*Achillea collina*), fehér mécsvirág (*Silene alba*), apró szulák (*Convolvulus arvensis*), mezei iringó (*Eryngium campestre*), tövises iglice (*Ononis spinosa*), párlófű (*Agrimonia eupatoria*), sarlófű (*Falcaria vulgaris*), útszéli bogánecs (*Carduus acanthoides*), terjőke kígyószisz (*Echium vulgare*), farkaskutyatej (*Euphorbia cyparissias*), de alárendelt szerepben vagy egy-egy faj uralkodó mennyiségben is jelen lehet a természetes száraz- vagy félszárazgyepek fajai közül.

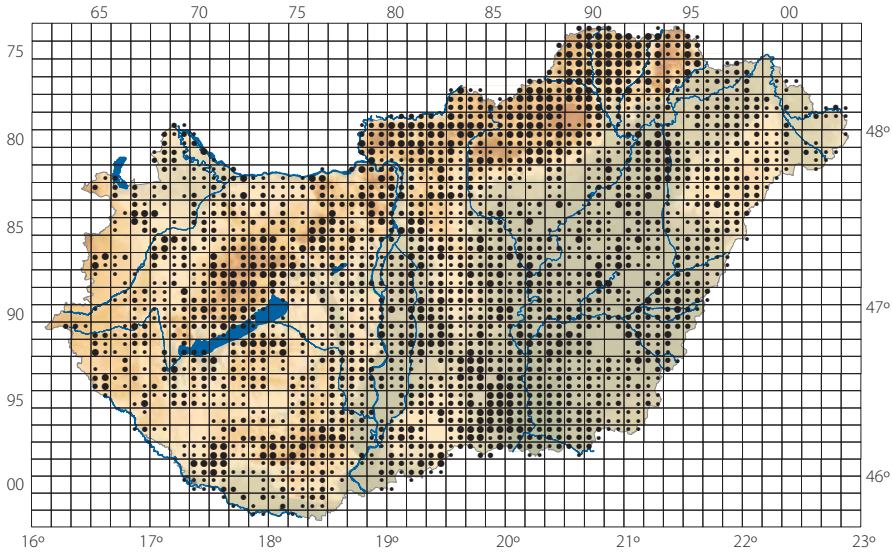
Elterjedés: Jelenlegi hazai kiterjedése mintegy 157 000 ha. Az állományok zöme parlag, kiszáritott rét, degradált legelő és/vagy gyeppjavításon átesett terület. Bár az egész országban elterjedt, a Dunántúl nyugati része felé ritkábbá válik. A legnagyobb állományok az Északi-középhegységben vannak (48 000 ha), ezek zöme parlag, illetve degradált legelő. A Tiszai- és a Dunai-Alföldön egyaránt 34 000 ha van belőle, csak a vegetációban amúgy is szegény tájrészekből hiányzik. A Dunántúli-középhegységben is gyakori (18 000 ha). A Dunántúli-dombságban (13 000 ha) egyes tájakban szintén hiányzik, ami részben térképezési hiba lehet. Kisebb kiterjedésű a Kiszáritott (4000 ha) és a Nyugat-Dunántúlon (6100 ha). Értelmezési nehézségek miatt az OB, OC, D34, E1, F2 élőhelyek átmeneteinek besorolása bizonytalan.

Vegetációs és táji környezet: Táji környezetében viszonylag gyakran található száraz cserjéseket [P2b], nádasokat [B1a], szikes réteket [F2], jellegtelen üde gyepeket [OB].

Alegységek, idetartozó típusok (az alegységek átfednek!):

1. Igen kevert fajkészletű (természetellenesen sokféle cönológiai preferenciájú fajból álló), gyakrabban teljesen generalista fajok (pl. *Festuca pseudovina*, *Elymus repens*, *Cynodon dactylon*, *Lolium perenne*) uralta, gyakran gyomos, zavart vagy regenerálódó másodlagos szárazgyep; pl. felhagyott szántó, degradált legelő, rendszeresen taposott, agyonkaszált, házi- vagy vadállatok által túllegettetett, gyakran felégetett, megszagattott jellegtelen szárazgyep, kiszáritott rét, városszéli, majorszéli zavart gyep, felhagyott bánya, depónia, rakodóhely.

2. Kevés és termőhelyközömbös faj által uralt, jellegtelen – regenerálódó vagy degradálódó – gyepek;

főként szélsőségesebb termőhelyen elképzelhető, hogy a termőhely alapján besorolható lenne, de fajkészlete teljesen közömbös fajokból áll (pl. 99%-ban *Elymus repens*-ből álló egykori cickórós gyepek).

3. Tápanyagbevétel (trágya) hatására eljellegtelenedett állományok pl. falusi legelőkön, hodályok, állások, kutak körül. Hasonlóan magas tápanyagtartalmú gyepek pl. akácok tisztásán.

4. Felületetés hatására eljellegtelenedett állományok és regenerálódó vetett gyepek (ha más fajt is tartalmaznak már, mint a vetettek).

5. Tarackbúzás szoloncsások vagy szolonyeces rétek (jellegtelenek, kilúgzódók). Viszont, a szolonyec-szikés zonációba jól illeszkedő, rétszerű megjelenésű, a szikes rétek fajait tartalmazó tarackbúzás sziki rétek F2-be sorolandók!

6. Alacsony fűvű, zártabb (olykor legelt, taposott), fajszegény, csillagpázsitos és veresnadrág csenkeszes gyepek (pl. *Cynodonto*-Poëtum).

7. Olyan, teljesen jellegtelen, sztyeprétre vagy más szárazgyepbe nem sorolható *Calamagrostis epigeios*, *Poa angustifolia*, *Bothriochloa ischaemum*, *Festuca pseudovina*, *Elymus repens*, *Cynodon dactylon*, *olykor Bromus erectus* vagy *Phragmites australis* által uralt állományok, legelők, amelyek száraz erdők (inkább ültetvények) tarra vágása, sikertelen erdősítés, szántók vagy szőlők felhagyása, bányászati tevékenység abbahagyása, gyepek túllegettetése után alakultak ki.

8. Egyfajú (vagy csak gyomokkal elegyes) száraz, vetett franciaperjések.

9. A *Calamagrostis epigeios* uralta fajszegény félszárazgyepek, felhagyott gyümölcsösök, szőlők.

10. Az évelő fajok uralta, száraz termőhelyű, de jellegtelen fajkészletű, általában középidős (3-15 éves) parlagok, ültetvények mezsgyéi.

11. A vízfolyások menti töltések növényzete akkor OC, ha nem sorolható be valamilyen természetesebb kategóriába, azaz ha csak indifferens fajokból és gyomokból állnak.

12. Felhagyott, illetve regenerálódó vetett gyepek (pl. nem használt focipályák, talán majd felhagyott golfpályák is; vízművek gyepei, gyepes repülőterek).

13. Az *Agrimonia eupatoria*, *Eryngium campestre*, *Euphorbia cyparissias* uralta fajszegény félszárazgyepek.

14. Száraz erdei lágyszárú fajok alkotta vágásnövényzet, amelyet többnyire a *Calamagrostis epigeios* ural. Néha, a nagyon friss 1-2 éves vágások helyén még találni üde erdei fajokat, de az árnyaló hatás megszűnése, a víz gyors lefolyása, az erózió a legalábbis időszakos kiszáradás irányába mutat.

15. Vad által teljesen tönkretett sziklagyepek, szárazgyepek. Amíg az eredeti élőhely azonosítható, pl. egy-egy párna *Stipa*, tövig lerágva, addig soroljuk a megfelelő természetes élőhelybe 2-es természetességgel, de ha már csak indifferens fajok *Sanguisorba*, *Euphorbia* vannak, vaddisznótúrásokkal, taposással, csupasz kőzet vagy talajfelszínnel, akkor lehet OC-be.

16. Települések parkjainak, egyéb régi vetett vagy spontán gyepeinek regenerálódó állományai, ami már nem T5.

Felhagyott szántón kialakult fajszegény, jellegtelen szárazgyep a Cserhát keleti részén

Nem idetartozó típusok:

1. Ha az eredeti élőhelytípus még biztosan felismerhető és azonosítható, de nagyon gyomos (adventív fajok borítási aránya 50% alatti) [E-1, 2-es természetességgel], pl. szinte csak *Ononis spinosa*-ból és *Galium verum*-ból álló alföldi szikespusztai löszsztyeprét [H5a].
2. A csak időnként száraz, de még réti vagy mocsári fajok uralta foltok. Az átmeneti esetekben a nagyobb borítású fajcsoport alapján döntünk, pl. 60% réti, 40% szárazgyepi faj [OB], 60% generalista, 30% réti, 10% szárazgyepi faj [OB].
3. Azok az élőhelyek, amelyek nem azonosíthatók egyértelműen (azaz egyébként valamilyen O lenne) és 50%-nál több adventív (többnyire inváziós) lágyszárú fajt tartalmaznak [OD].
4. Cserjésedett állományok cserjés részei [P2b].
5. Az árvízvédelmi gátak azon szárazgyepjei, amelyekben nem csak indifferens gyepi fajok és gyomok vannak, hanem *Festuco-Brometea* vagy akár löszgyepi fajok is (a megfelelő természetesebb kategóriába sorolhatók) [H5a] vagy a Dunántúlon [E1].
6. Azok a természetközeli vált másodlagos gyep (pl. felhagyott gyümölcsös, szőlő), amelyek sok jó két-

szikű fajt tartalmaznak, de a fűvek hiánya miatt besorolásuk nem könnyű (be kell sorolni őket).

7. A szélsőségesebb termőhelyű parlagok (pl. homokon, sziken) igen hamar a megfelelő természetesebb kategóriába sorolhatók.

8. A szolonyec-szikes zonációba jól illeszkedő, rétszerű megjelenésű, a szikes rétek fajait tartalmazó tarackbúzás sziki rétek [F2].

9. A tarlók [T1, T2].

10. Használt foci pályák és más használt vetett gyep, ha a vetett fajok uralkodnak még [T5].

11. Száraz termőhelyű, néhány éves parlagok, tulajdonképpen ugarok, ha gyepképpé még nem szerveződtek [T10].

12. A kaszálás és/vagy legeltetés miatt nyári-őszi aspektusban nehezen tipizálható száraz gyepet ne soroljuk feltétlenül ide!

13. Ha a szikespusztai vagy mezsgye löszgyepekben előfordul a *Salvia nemorosa*, *Verbascum phoeniceum*, *Filipendula vulgaris*, *Fragaria viridis* [H5a].

14. Homoki sztyeprétbe [H5b] sorolandó a barnás homokgyomos, jellegtelen szárazgyepje, ha az alábbi fajok közül legalább 4 faj jellemző: *Achillea pannonica*, *Asparagus officinalis*, *Asperula cynanchica*, *Carlina vulgaris*, *Centaurea sadleriana*, *Chrysopogon gryllus*, *Dianthus pottederae*, *Linaria genistifolia*, *Linum austriacum*, *Medicago falcata*, *Salvia* spp., *Seseli annuum*, *Stipa capillata*, *Trifolium montanum*, *Veronica prostrata*, *Pseudolysimachion spicatum*.

15. Az 50%-nál tövisesebb, számtartósebb elhanyagolt száraz legelők (*Carduus* spp., *Cirsium* spp., *Onopordum acanthium*, *Artemisia vulgaris*, *Althaea officinalis*, *Reseda lutea*, *Lactuca serriola*) karakteradó fajok nélkül [OF].

16. Többéves, teljesen *Cirsium arvense* vagy más magaskórós jellegű faj (pl. *Conium maculatum*, *Carduus nutans*) uralta, még nem gyepesedő parlag [OF].

17. Homokos talajú fiatal parlagok, ha a homoki fajok uralják, pl. *Polygonum arenarium*, *Gypsophila paniculata*, *Crepis rhoadifolia*, *Kochia laniflora*, *Equisetum ramosissimum*, valamint további *Festucion vaginatae*-fajok [G1].

18. Gyalogbodzások [OF].

Természetesség: Alig értelmezhető, mert a magasabb természetességű állományok már a megfelelő természetes élőhelybe sorolandók. Vegyük figyelembe az élőhely-/termőhelyjelző fajok számát, tömegességét, a gyomok, zavarástűrők, inváziós fajok számát és tömegességét. Az edificátor fajok megtelepedési, felszaporodási képessége leginkább közepes vagy gyenge, a meglévő termőhelyi extrémítás (szikes,

sziklás, száraz jelleg) azonban gyorsítja a regenerációt. Figyeljük, hogy a természeteshez képest mennyire csökkent le a fajsűrűség, azaz hogy mennyire vannak összekeverve az élőhely fajai, vagy éppen mennyire monodomináns foltokat alkotnak még/már. A túllegetetés, taposás (vad és emberi), erózió, szemetelés a leggyakoribb degradáló tényezők.

5-ös: Nincs ilyen.

4-es: Nem tudunk ilyet elképzelni, mert ha ennyire természetes, akkor már eldönthető, hogy milyen élőhely-kategóriához tartozik. Néhány „nagyon jó” faj alapján azonban még ne soroljunk egy állományt 4-esbe!

3-as: Fajkészlete jellegtelen, de generalista fajokban nem szegény és nem csupa gyom. Vigyázat: a hármas természetességű vegetációs foltok jelentős része besorolható természetközeli élőhelyi kategóriába!

2-es: Állományalkotó fajokban szegény, jellegtelen élőhelyi kötődésű fajokból álló, szinte csak gyomokat tartalmazó szárazgyepek.

Regenerációs potenciál: Nem értelmezzük, lásd az egyes élőhelyeknél [E-].

Irodalom: Bagi 1991b, 1997h, Baráth 1963, 1964, Bartha 1993, 2010, Bartha & Gencsi 1991, Bartha et al. 2010, Bodrogekőzy 1962b, 1982a, 1984, Borhidi 1956a, 1958a, Borhidi et al. 2007, Felföldy 1942, 1947a, Hargitai 1940, Járai-Komlódi 1958, Juhász-Nagy 1958, Kárpáti & Kárpáti 1963, Kovács 1997d, 1997e, 1997g, Magyar 1928, Malatinszky 2004, 2008, Malatinszky & Penksza 2004a, 2004b, Malatinszky et al. 2008, Mátéhé & Kovács 1962, Molnár 1997d, Molnár & Seregélyes 1997, Mucina et al. 1993, Pál 2007, Rapaics 1927, Seregélyes 1997e, 1997g, Seregélyes & Bagi 1997, Soó 1939, Szalóky & Bódis 2004, Szodfridt & Faragó 1968, Ubrizsy 1950, Zsolt 1943

Molnár Zsolt, Bagi István, Bölöni János, Kun András, Lájner Konrád, Fogarasi Péter

OD – Lágyszárú özönfajok állományai

Stands of invasive forbs

Lágyszárú évelő özönfajok (pl. aranyvessző – *Solidago*, őszirózsa – *Aster*, csicsóka – *Helianthus* spp.), valamint hínárfajok (pl. átohínár-fajok – *Elodea* spp., szemcsés békalencse – *Lemna minuta*, karolinai tündérhínár – *Cabomba caroliniana*, moszatpáfrány-fajok

– *Azolla* spp.) által uralt területek. Az özönfajok borítása nagyobb, mint 50%. Ha csak özöngyomokból és gyomokból áll, természetességi értéke 1-es, a gyepragmentumokkal, őshonos hínárfajokkal mozaikoló állományok viszont 2-es értéket kapnak. 3-as természetesség nincs a kategórián belül. Ha lehetséges, célszerű az előzőlött vegetációtípus hibrid-kategóriaként való feltüntetése.

OF – Magaskórós ruderalis gyomnövényzet

Ruderal tall-herb vegetation

Száraz, gyomos élőhelyek alapvetően magaskórós gyomnövényzete, leggyakrabban útszéleken, rézsűkön, töltéseken, roncsterületeken, vasutak mentén. Jellemzőek a libatop (*Chenopodium*), a disznóparéj (*Amaranthus*), az üröm (*Artemisia*) és a laboda (*Atriplex*) fajok, a gyalogbodza (*Sambucus ebulus*), a keserűgyökér (*Picris hieracioides*). Természetességi értéke 1-es.

OG – Taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet

Trampled and ruderal mud vegetation

Erős taposással zavart területek egyszintű, többnyire alacsony, elfekvő növényzete, csupasz földfelszín gyomvegetációja, valamint ruderalis iszapnövényzete. Létrejöhet állattartó telepek udvarán, itatóhelyek környékén, tartósan vízzel borított vagy degradált, bolygatott felszíneken (belvizes szántók, libalegelők, vaditatók, dagonyázó helyek, földutak, gátkoronák). Ide tartozik az egyévesek uralta, ruderalis pionír növényzet.

Jellemző fajok: madárkeserűfű (*Polygonum aviculare* agg.), kőperje (*Sclerochloa dura*), egyenyári perje (*Poa annua*), angolperje (*Lolium perenne*), nagy útifű (*Plantago major*), heverő tócsahúr (*Peplis portula*), kakaslábfű (*Echinochloa crus-galli*). Természetességi értéke 1-es vagy ritkábban 2-es. Nem tartoznak ide a törpekákás iszapnövényzettel borított területek [11].